

# L' EXCURSIONISTA

## BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY V.

BARCELONA 31 DE AGOST DE 1882

NÚM. 46.

### CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis: 2'50 pessetas al any.—Número sol 25 cénts  
—Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON. ahont deuen dirigir-se totas  
las comunicacions y en las llibrerias de Verdaguer, Parera, y Felip.

### SOCIS ENTRATS DURANT LO MES DE AGOST.

D. Joan Guarro.

» Rosendo Fabra.

» Juli Galve.

### CONFERENCIA SOBRE MUSICA RELIGIOSA.

La tercera conferencia sobre Música religiosa donada per nostre consoci D. Modest Vidal, meresqué com las anteriors senyaladas mostrars d' aprobació per part de la escullida concurrència que omplia la sala de sessions, y en la que s' hi veyan coneguts compositors d' aquesta ciutat.

Lo primer geni musical de que s' ocupá fou Mozart. Doná á coneixer sa gran inspiració, visible desde la etat de tres y quatre anys quant tocaba lo clavicordi y 'l piano, y manifestada ja com á consumat compositor en la de sis, ab son famós concert de violí donat davant de 'l Emperador Francisco Joseph. La celebritat de Mozart ben prompte s' estengué per Europa, y 'l Noy-mestre pogué acreditarla ab la inagotable inspiració que revelan lo sens nombre de sonatas improvisadas y ab l' execució de la opera *Finta*, que compongué quant sols tenia dotze anys.

Aclamat per tots los centres de la bona música dels diferents paissos que recorregué, torná plé de llores, als divuit anys á sa estimada patria pera cultivar ab mes profunditat encara lo diví art

á que ab tant d' éxit s' hi consagraba, essent lo fruyt de sos estudis lo célebre *D. Giovanni*, la obra mestre de Mozart, donada á llum en la edat de vintisis anys. Exposá breus consideracions sobre sas innegables bellesas artísticas, ocupantse aprés de sa *Missa de requiem*, composició musical rublerta de tendres sentiments, y que ab la anterior forman las obras capdals del gran músich. Citá, ademés, com á obras celebradas la *Clemencia de Tito*, escrita en setze dias, *Las bodas de Figaro*, *La flauta encantada*, *David penitent* y la série de *quartetos* dedicats á Haydn.

Donada á coneixer ab brevetat sa biografia y 'l sentiment que s' apoderá del mon musical al ocórrer sa mort (1791), entrá lo conferenciant á esposar un curt judici crítich sobre sas obras, fent avinent com en son concepte, Mozart se feu un estil propi, estil que 'l individualisaba, estil principalment caracterisat per la sencillesa, la frescura y la expontaneitat; per los giros cadenciosos que guardan sas melodías y per las ideas sempre originals que ressaltan en totas sas composicions.

La segona part de sa conferencia la dedicá al estudi de la música de Beethoven. Lo geni musical del fill de Bonn, com lo de 'l de Salzburgo, se feu visible als pochs anys de sa infantesa, donchs que als deu escrigué algunas composicions y als quinze ocupá la plassa d' organista de la Catedral. Son instrument favorit fou lo violí, logrant ab sa execució llegítims triunfos. Lo geni musical de Beethoven era en general refractari á la vida de societat, y per aixó ha sigut l' artista que mes ha viscut pera sí mateix. resultat d' aquesta vida íntima y tranquila ha sigut la per tants conceptes celebrada *Sinfonia pastoral*, que ha merescut un renom universal á son autor y que 's una prova evidentia del grans fruyts que pot donar una vida consagrada per enter al art diví de la música. Descrita breument dita composició, la mes privilegiada y fecunda de Beethoven, entrá á ocuparse de las obras del gran mestre de nostres dias, Gounod.

Lo primer treball musical del compositor parisien fou una *Missa* á veus solas á la *Palestrina*, executada á Viena en 1843, essent ella un preludi de fecunda inspiració que debia mes tart mostrar-se en totas sas obras. Tornat á Paris, s' encarregá de la direcció musical de la iglesia de las Missions extranjerias, posant en música en 1851 lo llibret d' Emili Augier, *Saffo*, essent aplaudida en al-



guna de sas parts, y en la escrita en l' any següent pera la tragedia *Wysse* fou rebuda ab tant favor, que tingué que ferse una segona edició. Mes la fama de Gounod comensa ab la ópera en cinch actes *La Nonne sanglante*, escrita sobre 'l llibret de Scribe y Delavigne, y encara que l' argument d' aquesta obra, com ho indica son nom, es atrevit y terrible, Gounod sapigué desenvoluparlo tan admirablement, que mentres la crítica no ha amagat sas censuras pera 'ls llibretistas, no ha escassejat en cambi sos elogis al compositor *fent aixís justícia á son talent*. Seguí després la execució de la ópera còmica de Molière *Le Médecin malgré lui*, notable per la incomparable frescura de sas melodías, mes no era la lleugera poesia francesa lo camp propi y adequat de Gounod. Ab ella sols podia fer música, y 'l sabi mestre necessitava y aspiraba á alguna cosa mes. Per aixó, aquell esperit místich que no 's adaptaba ab lo aticisme francès, trobá en Goethe la profunditat de pensaments y la gegantina elevació que tant caracteriza al autor del *Werther*. Gounod doná á conèixer ab magnífichs conceptes musicals las ideas del filòsof alemany en sa obra mestre, lo *Faust* (1859). A vol d' aucell feu sobre la tan renombrada ópera atinadas consideracions, comparantla després ab la de *Romeo et Juliette* (1867), que si be no tant coneguda ni aplaudida, en concepte del conferenciant, conté mes original y singular inspiració. Rivals las duas en quant al coneixement dels efectes musicals y en lo acert en la presentació y sosteniment dels tipus cardinals, en *Romeo*, Gounod ha sapigut presentar escenas líricas y dramáticas de gran importancia musical.

Pera demostrarho analissá los principals números de la ópera, y resumint, digué lo Sr. Vidal que la música rebosa un estil magestuós y rublert de vida, y desenvolupa á voltas motius tendres, sencills y fàcils, ab uns caràcters fugats y altament científichs.

Comproban, ademés, digué, lo talent musical de Gounod sas obras *Philemon et Baucis* (1860), *La reine de Sabá* (1862), *La Colombe* (1866), *Mireille* (1864), notable especialment per sa magnífica *Cansó del Magali*, preferida per molts á la tant hermosa y popular de la Provensa; *Polieucte*, ópera (1879), *Ave Verum*, *Jesús de Nazareth*, *La Missa de Santa Cecilia* y la gran lamentació de *La Gallia*, verdader crit de independència.

De bona gana s' hauria estés lo conferenciant en apreciacions



sobre 'l mérit musical de las esmentadas obras, mes lo temor de no fatigar masa l' auditori li obligá á concretarse solzament sobre la tan renombrada *Missa de Santa Cecilia*, estrenada á Paris en l' any 1877. Condensá lo carácter de la música religiosa de Gounod, manifestant com en sas melodías hi ha la plenitut de la unió, de la calma y de la noblesa; al ensemps hi ha un verdader coneixement de la liturgia; y aixís, si Haydn fou lo mes gran músich religiós de la centuria pasada, no hi ha dubte que deu considerar-se á Gounod com lo porta-estandart de la música religiosa en lo sigle XIX.

Avans d' acabar, y com á via d' epílech, feu lo Sr. Vidal una curta disertació sobre 'l carácter que deu revestir la música religiosa.

Resumint aquest punt, objecte de la polémica musical desde un quart de sigle, digué: pels que aceptan un dogma y una doctrina divinament establerta y obligatoria, y en consecuencia un cult exterior, ahont tot lo que 's fa referencia á la pregaria, invocació, etcétera, está regularisat per una disciplina especial; pera aquestos no hi ha duple, la música religiosa existeix allí ahont existeix la fé cristiana, y sa mes perfecta interpretació descansa en los himnes de Sant Gregori y de Sant Ambrós y sobre tot en lo *cant plá*, cant musical que participa de tots los estils, que manté viu lo mateix fondo, y sols varia molt suaument segons las épocas; cant que respon completament á las necessitats de la Iglesia per la grandesa de sa concepció, per la magestat de sas melodías y per la gravetat de sas modulacions.

Aixís acabá lo Sr. Vidal sa interessant conferencia, en que demostrá sos especials estudis en la materia y sa facilitat de paraula.

---

### EXCURCIÓ PARTICULAR

Á FIGUERAS Y CASTELL DE PERELADA,

*los dias 5 y 6 de Maig de 1882.*

Lo Senyor President de la ASSOCIACIÓ D. Joaquim Riera y Bertran, acompanyat dels socis delegats y residents D. Joaquim Botet y Sisó, D. Miquel Torroella y Plaja, D. Claudi Omarch, D. Ferrant Agulló y D. Arthur Masriera, arrivá á la vila de Figueras



lo dia 5 al mitx dia y després de visitar detingudament tot lo més notable de aquesta localitat, organisaren pera l' endemà, una excursió al castell y poble de Perelada, tant richs abdós en recorts gloriosos pera l' arqueólech y l' historiador.

A las 5 del matí del dia 6, sortiren de Figueras per la carretera de Castelló de Ampurias, y passant per la bella vila de Vilabertran, en la que no 's deturaren per falta de temps, arrivaren á las 6 y 1/2 á Perelada. Res més atractiu y típich que la contemplació dels restos de las antigas murallas d' aquella localitat, las que si be avuy ofereixen sols als ulls del visitant, un pobre recort de sa inespugnable grandesa, son encara prou fermas pera despertar ab energía la valenta y may prou ben llohada memoria del vell senyor de Perelada, que preferí cremar son poble y son casal, avans que veure 'l en poder de las hosts francesas.

En lo poble de Perelada 's conserva encara la casa ahont nasqué lo docte cronista En Ramon de Muntaner, un claustre románich del segle x ó xi bastant ben conservat y que formava part del convent dit de Sant Domingo, altre claustre en la iglesia del Carme, molt semblant al de Santa Agna de Barcelona, y bonichs detalls arqueològichs, com son una pica de batejar, dos sepulcres, y una portalada gòtica; situat tot en los edificis precitats. També es digne de esser visitat y estudiat lo *Call juhich*, carrer de Perelada ahont antiguament moraban los mercaders juheus y que ostenta encara varis recorts característichs de la rassa semítica que hi visqué més de dos segles.

Lo més important del poble es lo palau del Sr. Comte de Perelada que avuy está acabantse de restaurar. Es aquest, un casal de grandiosas proporcions y que té una gran parch que l' envolta. L' edifici-castell, está flanquejat per dos grandiosas torras enmarletadas. Lo germá del Senyor de Perelada, Exm. Sr. Comte de Zavellá, rebé als excursionistas y 'ls posá de manifest totas las joyas d' art que en l' interior del castell se conservan. Son aquestas, varis retaules gòtichs, dos imatges del segle xvi, y una gran collecció de claus dinals, panys, arcas de noguera y cedre, etc. La biblioteca del castell es un dels estatges mes apropiats y disposats ab més acert y precisió. Conté prop de 10.000 volums y entre ells hi han totas las edicions conegudas de la Crónica d' En Muntaner, desde la primitiva del segle xv. En la armeria hi figuran es-



pasas, llansas, pedrenyals, trabuchs y destrals dels segles XIV, XV, XVI, XVII, en perfet estat de conservació y fent digna parella ab varis pitrals, guantelets de malla, cuixals y capells de las épocas citadas. En lo suntuós menjador cridan la atenció varias platas cisel·ladas de argent, que figuran escenas de torneigs y casseras que fan bon costat ab altres preciositats de ceràmica catalana dels segles XVII y XVIII.

Los excursionistas felicitaren expressivament al Sr. Comte de Zavellá per son amor al art y á la arqueología y s' en despediren á las 12 del mitx dia pera tornar desde allí á Figueras y á Barcelona.

## EXCURSIÓ PARTICULAR

Á TARRASSA.

*lo dia 6 de Agost de 1882.*

Lo dia 6 del corrent nostres consócis los Srs. Auléstia y Vergés verificaren una excursió particular á Tarrassa, sortint de Barcelona en lo segon tren. Arribats á aquella industriosa é important ciutat se dirigiren á visitar al delegat de l' Associació D. Pere A. Ventalló qui se 'ls mostrá molt obsequiós y 's complasqué en facilitarlos tots los datos é indicacions que poguessin necessitar. Dit Sr. los invitá á recorrer sa grandiosa y ben disposta casa, á la qual hi ha anexo un gran hort ahont hi te fets alguns ensaigs en arboricultura en la que es molt competent. Allí vegeren nombrosas especies d' eucalyptus que ha aclimatat per primera volta lo senyor Ventalló, haventhi un de catorze anys que per sa alsada y corpulencia faria enveja á un arbre centenari. També mostrá als excursionistas alguns fragments y objectes arqueològichs que te recullits, entre ells duas platas de metall.

Emplearen lo reste del matí en recorrer part de la població y en visitar l' iglesia parroquial de S. Pere, situada en la plassa. S' l' especte exterior res diu al visitant, en cambi l' interior presenta una esbelta nau gòtica, en la qual obran los cercles apuntats de las capellas laterals surmontats dels corresponents finestrals. Diu molt en favor de l' ilustració del tarrassenchs la restauració que de dit temple está comensada, haventse, fins ara, pintat los vius de color



de pedra y preparat los finestrals pera rebre las vidrieras de colors, de las quals n' hi ha una de colocada. Es llástima que á dita pintura se li hagi donat un tó d' ocre massa pujat, y creyém que, ja fet, sols pot remediarse en part ab los matissos que dominin en las vidrieras, especialment ab los blaus. En l' altar major hi ha encara un colossal retaule barroch que tapa completament tot l' ábside ab sos finestrals. Es de desitjar que la restauració acabi per ferlo desapareixer, ab lo qual guanyará molt lo temple en bellesa y esbeltés. En la propia iglesia contemplarem un Cristo jacent de márbre, obra molt acabada.

A la tarde, acompanyats del Sr. Ventalló, passaren á contemplar los pochs fragments que restan de la antiga maysó senyorial de Tarrassa. Consisteixen en duas alas d' un pati interior en las quals hi ha adossadas varias casas, y que tenen en la part alta una característica galería á modo de golfas, formada per archs en plena cintra ab nerviacions góticas que arrancan d' uns peus treballats y rodejats d' un anell d' imatjería. A parer dels excursionistas, aquesta antigalla pertany á principis del sigle XIV, lo qual fa suposar que respon á una reconstrucció en aquesta época de la primitiva fortalesa que possehían los Templaris, y que comprenia tot l' àmbit de la vila antiga. Per damunt de las casas alsa son cap una altíssima torre rodona y enmarletada, á la qual pot atribuirse ab mes fonament la pertinenencia á la primitiva fàbrica de aquella Milicia. Fora molt de dóldre que, com es de temer, desapareguesin aquestos únichs restos que parlan del origen de la moderna població; y de totes maneres creyém que, en cas de que aixó succehís, val la pena de guardar tan interessants detalls.

Seguidament s' encaminaren al poble de Sant Pere de Tarrassa, separat de la ciutat de Tarrassa sols per un pont sobre 'l pintoresch torrent de Vallparadís. A Sant Pere hi contempla l' arqueolech ab admiració las tres célebres iglesias de Santa María, Sant Miquel y Sant Pere, reunidas en un espay tan reduhit, que sas fatxadas forman un petit clos tancat també per la Rectoría, qual espay serveix de cementiri. Res tant poétich com l' entrada en aquest lloch de reculliment, ahont s' alsan alguns xiprers y ostentian llur venerable y muda fesomia los tres temples, reliquias d' un passat llunyá. Haventse donat á bastament descripcions dels tres temples, los excursionistas se pararen en estudiar sa estructu-



ra general y l' época á que pertanyen, sobre las quals hi ha tanta discussió.

La iglesia de Santa María, tant per sa planta com per son alsat, es casi idéntica á la de Sant Pons, reputada com una de las mes antigues d' aquesta part de Catalunya. Pertany al tipo de las iglesias románicas de la primera época, com ben bé ho diu lo colrat de sos murs exteriors; y te la circumstancia de que es dels tres temples de Sant Pere de Tarrassa lo en que hi ha empotrats mes *restos romans*. Tals son un fragment de fris en la porta y unas lápidas en l' interior.

La iglesia de Sant Miquel, que la tradició suposa destinada á baptisteri, es originalíssima, sense per aixó contenir los restos de la antigüetat pagana que se li suposan. Res hi ha en ella que no sia purament bizantí, puix los capitells que sostenen la cúpula central, pertanyen tots á aquell estil. Es de dóldre que en aquesta iglesia, que casi la major part de l' any resta tancada, s' hi tingan casi abandonats dos magnífichs retaules dignes de la mes cuidadosa conservació.

La iglesia de Sant Pere, que avuy serveix de parroquia, es indubtablement la mes moderna de totes, y ocupa tal volta 'l solar ahont s' alsaria la primitiva Seu egarense, de la qual son segurament despullas alguns dels capitells y columnas de la iglesia de Sant Miquel. Lo fragment de mosaic que 's veu darrera l' altar major prova, en efecte, haver allí existit un edifici anterior al actual.

Després d' haver los excursionistas pujat al campanar de Santa María, d' ahont se disfruta un encisant panorama, s' encaminaren á la masía veïna nomenada lo *Castell*, en que se conservan restos de murallas d' una primitiva fortalesa. En l' interior un esbossinat claustre, ab galería de petits archs ogivals en lo primer pis, acusa lo destí religiós que degué mereixer ab posterioritat l' edifici, veientse ademés l' àmbit d' una capella, qual sostre era de fusta á duas vessants, sostingut per archs apuntats, á semblansa del temple de Sant Joan de Vilafranca, lo que comprobaria mes l' atribuir als Templaris aquella construcció, ja que ho era també la de Sant Joan.

Després d' aquesta visita retornaren nostres consocis á Tarrassa,



ahont esperaren l' hora del darrer tren que 'ls portá á Barcelona, molt agradats de l' excursió.

### EXCURSIÓ PARTICULAR

Á S. FELIU DE GUIXOLS, PALAMÓS, PALAFRUGELL, CAP DE S. SEBASTIÁ, LLANSÁ, S. PERE DE RODA, CASTELL DE S. SALVADOR Y FIGUERAS,

*los dias 12, 13, 14, 15 y 16 d' Agost de 1882.*

Lo dia 12 d' Agost á mitja nit, sortiren del port de Barcelona ab lo vapor *Catalunya* los socis D. Carles Torroella, D. Ferrant Agulló y D. Arthur Masriera. Arrivaren á S. Feliu de Guixols á las 5 del matí del 13, *désprés d' haver contemplat lo bonich aspecte de la costa catalana* (punta de Tossa y platxas de Blanes, Santa Cristina y Lloret) á la sortida d' un sol espléndit y radiant.

Los excursionistas foren amablement rebuts per lo soci delegat D. Joan Casas, y per lo distingit banquer D. Ramon Valls y Vicens, que 'ls acompanyaren á visitar lo important arxiu municipal, ahont s' hi conservan, un titolat *Libre Vermell* que data del any 1324 y que conté varias ordinacions, actes del Comú, provisions y decrets dels Reys Pere III, Alfons V, Martí I y Ferrant V; referent tot á la vila de S. Feliu de Guixols. Lo Sr. Secretari del Ajuntament D. Salvador Roca, posá també de manifest als excursionistas varis documents auténtichs, ab segells dels Papas Pau III, Climent VIII y Urbá VI; lo darrer dels quals permanesqué en S. Feliu certa temporada per motiu d' una tempestat que l' obligá á entrar d' arribada ab sa nau, al port de l' antiga Gesoria, avuy S. Feliu, quals murallas també visitaren al matí, en companyia de nostres amichs catalanistas Srs. Valls (Agustí,) Cascante y Lluelles y Calzada.

La vila de S. Feliu, presenta un conjunt sumament animat y pintoresch, son port natural ab sas delitosas calas, dominadas per las imponents alturas de S. Feliu, Calasans, Lo Fortí, St. Telm, Sant Grau, etc., l' hi donan un aspecte altament variat y encisador. Dintre la vila, mereix citarse son magnífich passeig, los carrers dels Arbres, Major, S. Joan, y del Portalet, en los que s' hi troban edificis públichs, particulars y de recreo, dignes d' una capital de primer ordre. La industria tapera hi está dignament representada per



grandiosas y acreditadas fàbricas propies dels Srs. Casas, Rovira, Perdrioux, Ferrer, Llorens, Calvet y moltes d'altres. Son dignes de menció los restos d' un antich convent de benedictins (dependent del de Montserrat) del que apenas s' en conserva un claustre romànic mitj confós per obras posteriors y una torre campanar, tot avuy pròxim á desapareixer. També mereix citarse lo cementiri, ahont abundan las obras d' art de distingits escultors catalans. Lo dia 14 á las 6 del matí, surtiren de S. Feliu los expedicionaris ab una malíssima tartana, y passant per Fanals, Plaja d' Aro y S. Antoni arribaren á Palamós á las 8, ahont esmorsaren y visitaren son magnífich port tant concorregut. A las 9 pujaren de nou á la tartana y arribaren á las 10 y 11/2 á Palafrugell, hostatjantse á casa lo jove delegat D. Miquel Torroella y Plaja qui 'ls prodigá tota mena d' atencions y obsequis. Ab ell vegeren los restos del antich castell (segle xiv,) la típica esglesia parroquial, en la que 'ls cridá la atenció son riquíssim altar major, lo pali del segle xviii (que pesa 199 marchs y es tot de plata, essent donatiu d' uns particulars y valuat en 20.000 duros.) Son dignes d' estudi dos creus góticas, també de plata, un reliquiari barroch, y un joch de sacras de gran valor material. La major industria de Palafrugell consisteix en lo trevall del suro que allí té tanta importancia com á Palamós. Palafrugell té instalat lo gas Rico, posseheix una academia dirigida per D. Carles del Coral, montada ab tots los avenços de la ciencia y l' art, y comta ab dos ó tres centres recreatius establerts en espayosos locals.

Los excursionistas verificaren una visita al notable santuari de S. Sebastiá, desde ahont descobriren una vista grandiosa y original. Recorregueren aixís mateix las dependencias del faro de 1.<sup>er</sup> ordre que lo govern hi te establert y ahont son encarregat Sr. Carrasco, los hi facilitá tota mena de datos.

La ascenció al santuari de S. Sebastiá es sumament fácil. Desde la vila de Palafrugell s' hi va ab una bona carretera (3 kilómetres). Allí en tot temps del any, s' hi trova tot lo més indispensable pera menjar y dormir cómodament, avisant al diligent ermitá Silvestre Andreu y Valentí qui procura bonas celdas y taulas de marbre pera menjar, tot á preus módichs. A son retorn passaren per las bonicas platxas de Llafranch y Calella delitosos punts en los que s' hi han construhit ja varis chalets vora la mar. En lo segon, no-



taren una torre del segle xvi en perfecte estat de conservació que segons noticias varis socis de la Catalanista l' han adquirida pera establirhi un observatori marítim.

A la nit, s' organisá á Palafrugell una modesta vetllada ahont hi prengueren part distingits professors de piano y los Srs. Corominas y Cornell (Eusebí y Emíli,) Marull (de Palamós,) Torroella y Plaja y Masriera. Lo dia 15 á las 6 del matí sortiren cap á La Bisbal y Flassá, planyentse vivament los expedicionaris del péssim servey dels vehículs, ja que la empresa dels mateixos no guarda cap de las condicions degudas als passatjers, ni hi ha cap autoritat que li fasse entendre sas obligacions. A Flassá prengueren lo tren de Fransa, junt ab lo delegat Sr. Torroella y Plaja de Palafrugell que volgué acompanyarlos en sa excursió, arrivant á Llansá á las 12 del mitx dia.

Llansá es una població de 2.100 ánimas, te un bonich port, y una bella campinya que produheix un dels mellors vins de Catalunya, si be ara malhauradament se veu aquesta producció amensada de mort per la invasió de la filoxera que allí ostenta los signes y rastres mes desoladors. Hi han restos d' un antich paláu y en la esglesia parroquial s' hi conserva un tern de casullas del segle xvi de lo mellor que 's pot trovar. una creu professional digna d' estima, dos reliquiaries, y dos canalobres de molt valor material y de bastant mal gust artístich. Lo Rnt. Sr. Rector D. Enrich Cutó se 'ls mostrá molt atent y los hi ensenyá també una bella imatge de Jesucrist en l' agonía, obra del segle xii y una de las més perfectas, *espressivas y acabadas* que 's conservan á Catalunya.

Lo distingit farmacéutich D. Miquel Galter, junt ab sa amable familia y son senyor germá D. Joan, acompanyá sempre als excursionistas en sas exploracions y á ells deuen lo haver pogut visitar en un espay de temps relativament curt, una de las comarcas mes importants y pintorescas. Los Senyors de Galter feren veure als expedicionaris detalls arquitectónichs procedents de S. Pere de Roda, (distant d' allí duas horas) que 's conservan en varias casas particulars de Llansá, mereixent citarse entre 'ls més notables una creu que hi ha en lo cementiri formada d' una fusta de columna, dos claus y un capitell tot de marbre blanch, trevallat ab una perfecció inmillorable. Los associats emplearen los resto del dia 15, en visitar la Ermita ó Capella del Port, y lo panorama



deliciós que desde un xich promontori 's descubreix y desd' ahont se veu perfectament lo cap de Creus y de Cérbere, lo port de la Selva y las montanyas de Coma d' Infern, Perthus, Canigó, etc...

Lo 16, á las 4 del matí, montats en caballerías del pays y acompanyats dels Senyors de Galter que tingueren l' alta deferencia de verificar la ascensió á S. Pere de Roda sols pera guiar als excursionistas; sortiren avans de que 'ls raigs del sol fessen la pujada molesta. Lo panorama que desde la montanya d' Armen-Rhoda 's descubreix es molt atractiu. Visitaren la capella de Santa Elena, (en la que notaren dos preciosos retaules de pedra delicadament treballats) oberta y abandonada á tothom, mercés al descuyt dels senyors Duchs de Medinaceli que han consentit en que 's profanés semblant obra d' art. L' estat actual del Monastir de S. Pere de Roda es lo següent. Todas las parets exteriors, com aixís mateix las duas elegants torras de son portal, estan encara en peu, pero al penetrar en son interior lo cor s' oprimeix vivament de veure que lo que 'l temps y 'ls elements haurían respectat, se trova avuy completament destruhit. Celdas, aposentos, sala capitular, claustre y demás dependencias; tot está soterrat entre una inmensa mola de runas y pedregam, avuy imposible de treure. No resta ni un sol teulat ni sostre y 'l temps y las tramuntanas, que allí baten ab forza constant, acabarán ben prompte ab aquellas parets mitx corcadas. Dintre lo recinte del monastir hi ha un lloch dit «Lo mirador del Abat» desde 'l que 's domina un panorama extens y variat. En la esglesia (lo mes ben conservat del monestir) hi ha encara la volta y 's veuen uns quants capitells que sostenian las elegants arquacions, que son richs exemplars del romanisme mes pur y elegant. Sota l' altar major hi ha una cova mitx tapada pels enderrochs, ahont segons la tradició fou lo lloch ahont feu penitencia Sant Seïgi, bisbe de Narbona.

Los excursionistas verificaren la ascensió al castell de S. Salvador (900 metros) que 's troba situat sobre mateix del monastir y ahont s' hi disfruta d' un dels espectacles mes grandiosos al contemplar tota la amplitut del golf de Rosas y las caps de Creus, S. Sebastiá, etc. Ab lo tren de las 2 de la tarde anaren á Figueras, ahont lo delegat Sr. Trayter los acompanyá a visitar lo mes notable de la ciutat y los hi posá de manifest un magnífich dibuix d' un preciós sepulcre que dit Senyor havia descobert mitx abando-



nat lo matí del propi dia en lo temple de Castelló d' Ampurias. D' aquest sepulcre, pertanyent á una de las casas nobiliarias mes antigas de Catalunya, lo Sr. Trayter ne facilitarà copia á la Asso-  
CIACIÓ.

Ab lo tren-correu de las 8 los expedicionaris retornaren á Barcelona, ahont arrivaren á mitxa nit, altament satisfets de la excursió.

## EXCURSIÓ PARTICULAR AL PAPIOL

*lo dia 20 d' Agost de 1882.*

Ab lo tren de la línea de Tarragona, que surt de Barcelona á 2 quarts y mitj de 3 de la tarde, sortiren en direcció al Papiol nostres consócis Marcell Coll y Enrich Masriera. Arrivaren á l' estació d' aquest poble á 2 dos quarts de 4 y 's dirigiren á la riera de Rubí hont se ocuparen en reproduhir uns preciosos grupos de vegetació qu' enbelleixen molt la esmentada riera. Despres tement ab justicia lo mal temps, puig los núvols mes espessos y negres cada vegada pressagiavan una prompte y forta tempestat, agafaren un camí vehinal que conduheix al poble de Papiol. Arrivaren al castell de dit punt á un quart de sis de la tarde. Los masovers los acompanyaren ensenyantlos totas las cambras y dependencias del mateix. Son dignes de mencionarse un gran cuadro al oli de poch mérit artístich pero sí arqueològich; un gran arch de pedra picada que agafa d' un cap al altre del castell; y en lo pati un finestral gòtich tapiat recentment. Mes tart trucarén á la rectoria demanant per lo Sr. rector lo reverent Dr. D. Manel Coll y Blanch qui 'ls facilitá la visita á la esglesia (apesar d' ésser ja fosch) y á la llum de un ciri anáren regonexent tots los altars, lamentantse del desdixat barroquisme que invadi també aquell lloch religiós. N' obstant existeixen encara una entrada gotica, antiga capelleta dels senyors barons del Papiol, 'hont avans estava empotrat lo sepulcre gòtich del primer baró d' aquest nom (any 1324) y que després fou trasladat al costat de la porta d' entrada. Conté una inscripció ab characters gòtichs que 'l Sr. Coll probá de calcar. Mes tart lo reverent prebere los obsequiá ab companyia de nostre consoci, lo jutje senyor D. Joseph Cucurella ab un modest refrigeri. També 'ls suministrá tota mena de datos referents al castell, esglesia y á las cé-



lebres esquerdas del Papiol, fenómeno geològich que no pogueren apreciar los excursionistas per falta de temps. Axís mateix lo mentat Sr. rector cedí ab destí á la Catalanista uns goigs de la comarca. Eran las vuit del vespre motiu per lo cual despues de despedirse molt atentament del Rnt. prebere, retornaren á la estació. Ab una pluja bastant regular arrivaren á Barcelona á 1 quart d' onze de la nit bastant satisfets de l' excursió. Trageren dos cróquis del castell y de l' esglesia, que cediren pera l' album artístich qu' está formant l' Associació.

## EXCURSIÓ PARTICULAR Á SANT MIQUEL DEL FAY

*los dias 29 y 30 d' Agost de 1882.*

La verificaren los socis D. Antoni Coll y Gasch, D. Joseph Cassassa y D. Arthur Masriera, los qui sortiren de Barcelona á las 2 de la tarde del dia 29 arrivant á la vila de Granollers á las 3, ahont tingueren lo pler de saludar als amichs catalanistas Srs. Montanyola, Vendrell, Pinyol, Bennassat (Frederich) y molts altres que 'ls facilitaren tota mena d' indicacions útils pera la excursió. Montats en cavalls de lloguer d' en Pau Gili (a) Patatas, excellent guia de reconeguda diligencia y probitat; passaren vora Canovellas y 's dirigiren vers á la Riera de Santa Eularia admirant sempre la riallera fesomia de la vegetació del pays, y lo ben cuydat dels camins vehinals del Vallés. Passaren per la poética y arracerada població de Bigas y deixant á Riells á la esquerra, emprengueren negre nit la ascensió al Mont del Fay, sota 'ls singles de Bertí y seguint las voras de la corrent del riu Rossinyol que forma estimbàntse la célebre cascata.

A las 9 de la nit arrivaren á Sant Miquel y l' endemá, á punta de dia, visitaren las covas y famós saltant d' aygua, tot prou conegut pera descriureho ab la minuciositat que requereix. A las 6 del matí abandonaren lo santuari, y 's dirigiren á Granollers altre colp, havent tingut lo pler de trovar á Bigas nostre distingit consoci D. Francisco Maspons y Labrós qui s' els oferí atentament pera tot quant fos necessari.

Los Sr. Coll y Gasch retorná á Barcelona y los demás excur-



sionistas restaren á Granollers pera assistir al certámen literari del «Cassino» de aquella vila, ahont concorregueren y foren premiats nostres consocis Srs. Ubach y Vinyeta, Tell, Franquesa y Masriera.

## NOVAS

Han sigut cedit's á L' ASSOCIACIÓ los objectes y obras següents:

Per lo Sr. President del *Asilo Naval Español*: *Memoria* del solemne acto celebrado en el Buque-Asilo el 19 de Junio de 1882 al verificarse los exámenes de los albergados, Barcelona 1882. (2 exemplars.) Per Don Joseph Vallet pbre: *Ensayo sobre el Matrimonio cristiano y el Matrimonio civil* per lo propi donador, Barcelona 1882. Per la *Academia-Bibliográfico-Mariana de Lérida*: *Apuntes históricos de la devocion á la Stma. Virgen de Passanant* por D. Sebastian Mercadal pbro. Per Don Eduart Tamaro: *Guia Histórico-descriptiva de la Sta. Iglesia Catedral Basílica de Barcelona* per lo propi donador, Barcelona 1882. Per Don Ramon Vergés: *Nueva gramática teórica y práctica de la lengua alemana*, en tres partes por D. Guillermo Casoy, Barcelona 1846; y *Novenas* sa mahal na santísima Virgen Ntra. Sra. de Salvacion na sinasamba asin guinagalaqnan sa hermita sa Torvan uin Bannaan sa tigbi, Madrid 1882. Por la *Asociacion de propietarios de Lérida*: *Exposición* elevada á las Córtes, por D. Federico Renye y Viladot y D. Antonio Calderon, en ruego de que no se altere la legislacion civil de Cataluña y presentada al Congreso de los Diputados por el Excmo. Sr. Conde de Torregrosa el 11 de Junio, Lérida 1882. Per la *Union fabril y mercantil de Barcelona*: *Memoria* de la Junta general ordinaria de 30 de Marzo de 1882. Per don Juli E. Tarrats: *Historia de la Italia* por M. Artaud, Barcelona 1840. Per Don Marcell Coll: *Goigs* á la gloriosa Verge y mártir Sta. Eularia, patrona de Papiol; prodigiosa imatge del insigne diaca mártir Sant Llorens y calch d' una inscripció sepulcral del any 1334 existent en lo Desert de Sarriá. Per D. Antoni Massó las següents vistas heliográficas tretas pel mateix: Monastir de Sant Cugat del Vallés: ábside de la iglesia; interior de una galeria del claustre; fatxada de la Iglesia; y vista general, treyta desde la plassa. Montseny: hermita de Sta. Fé; y de las Agudas; y del ferro-carril de Barcelona á Vilanova. Viaducte de la fondalada de *penya roja*. Provinent de l' excursió particular á Sant Feliu de Guixols y Llansá. Segell antich y modern del Ajuntament y *Goigs* de Ntra. Sra. del Port de la vila de Llansá.



Periódichs rebuts darrerament, *Butlletí del Centre Catalá*, de Barcelona; *La Prensa*, de Manresa; *L'Escut Igualadí*, d'Igualada; *La Libreria*, *Los cargos públicos*, y *El consultor de la recaudacion de contribuciones, ayuntamientos y contribuyentes*, de Madrid.

Segons descriu l'illustrada revista de Vitoria *El Ateneo*, sortiren d'aquella ciutat, lo dia 17 de Juliol prop passat, l'Exm. Sr. D. Martí Huarte, Gobernador de la Provincia, D. Ladislao de Velasco, D. Juliá Apraiz y D. Rupert Gimenez, membres tots y President, Vis-president y Secretari respectivament los tres primers de la Comissió provincial de monuments històrichs y artístichs, dirigintse envers lo tan notable com desconegut dólmen d'Eguilaz, descobert fa uns cinquanta anys; desde 'l dia de sa troballa aquella celosa Comissió l'ha visitat tres voltas (1845, 1867 y 1869) y ab l'excursió que 'ns ocupa ha posat novament de relleu l'apreci que li mereix l'estudi d'aquell exemplar megalítich; puig acordaren los visitants que 's destruis la brossa que 'l envolta, lo qual prompte serà una realitat y qu'ensempe se rebaixés la protuuditat del paviment; d'aquesta manera 'l monument antedit, que compta sobre 30 segles d'existencia, se presentarà ab lo característich sagell de sa primitiva forma, sens las alteracions produhidas per la naturalesa,

No contenta la representació de la Comissió provincial ab las observacions y estudis allí fets, emprengué la via envers l'esbelt dólmen de Arízala (prop d'Eguileor, á 7 ó 8 kils. d'Aguilaz) lo qual, encara que 's presenta á la vista de tothom d'una manera esplendent y fantástica, no s'ha apreciat y definit científicament fins quatre anys enrera en que 'l diligent arqueólech D. Ricart Becerro lo visitá, donant comte en 1879 de tan preciós descobriment, al mateix temps que D. Frederich Baraibar lo describia en un periódich de Bilbao. Com sol passar respecte aquesta especie de monuments, la superstició popular habia concebut en antichs segles tétricas llegendas sobre 'l mateix, per lo qual encara avuy dia 's remembran, coneixentse aquell ab lo nom de *Sorguñ-eche* (casa de las bruixas) com á derivació de seculars tradicions de l'encontrada.

### ERRADAS

En lo número 45 plana 87 constan las següents:

| Ratlla. | Ahont se llegeix.    | S'ha de consignar.    |
|---------|----------------------|-----------------------|
| 12      | <i>Lythospermum.</i> | <i>Lithospermum.</i>  |
| 13      | <i>Salvi.</i>        | <i>Salvia.</i>        |
| 14      | <i>Guidium.</i>      | <i>Gnidium.</i>       |
| 19      | <i>densa negró.</i>  | <i>estensa regió.</i> |

Imprenta de «La Renaixensa», Xuclá, 13, baixos.